

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук,
доцента кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
ДОЛЬНІКОВОЇ ЛЮБОВІ ВАСИЛІВНИ

на дисертаційне дослідження
ХМІЛЯР ІРЕНИ РОМАНІВНИ

«Розвиток медсестринської освіти у Швейцарії (початок ХХІ століття)»
представлене на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки

1. *Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки*

Підготовка фахівців для сфери охорони здоров'я у всі часи розвитку людства була найшановнішою і до неї завжди ставились особливі вимоги, а становище медичного працівника і сьогодні є одним з найпріоритетніших у розвинених соціально-економічних системах. Україна намагається інтегрувати систему охорони здоров'я до світової, перебуваючи одночасно в активному пошуку шляхів побудови власної вітчизняної моделі охорони здоров'я, наближеної до світових стандартів, що вимагає і реформування системи медичної освіти в Україні. Питання реформування і вдосконалення медичної освіти на всіх освітніх рівнях постали в умовах стрімкого розвитку інноваційних технологій та доказової медицини, впровадження сучасних методів лікування і діагностики захворювань в практику роботи закладів охорони здоров'я, прогресивних інформаційних і сучасних телемедичних технологій, що дають змогу працювати в єдиному професійному світовому просторі. Саме це вимагає високого рівня фахової підготовки і середнього медичного персоналу, який би відповідав вимогам сучасного суспільства і сучасним міжнародним стандартам. Підготовка середнього медичного персоналу в Україні має низку проблем, серед яких: повільне упровадження в освітній процес засад доказової медицини та сучасних наукових доробків, адаптованих до європейських та світових стандартів у галузі охорони здоров'я; несвоєчасне оновлення програм підготовки фахівців закладами фахової освіти, які відстають від рівня розвитку сучасної медичної науки та нових медичних технологій, протоколів лікування тощо; застаріла матеріально-технічна база закладів освіти; надмірна комерціалізація освітніх послуг; низька мотивація науково-

педагогічних працівників до самовдосконалення і запровадження інноваційних методик навчання, що орієнтовані на якісний кінцевий результат. Тому, вивчення позитивного досвіду підготовки медичного середнього персоналу країн Європи загалом і Швейцарії зокрема може бути корисним в умовах реформування системи вищої медичної освіти в Україні, оскільки стан системи охорони здоров'я у Швейцарії та професіоналізм середнього медичного персоналу є одним з найкращих у світі. Тому вважаємо, що науковий аналіз передумов становлення, розвитку та особливостей системи сучасної медсестринської освіти у Швейцарії є актуальним в умовах реформування системи охорони здоров'я України, яка потребує і модернізації освітньої системи. Україна, яка перебуває в стані війни, висуває особливі вимоги до професіоналізму та мобільності не тільки лікаря, а й середнього медичного персоналу, тому стратегія реформування медицини в Україні конкретизує компетентності, які необхідно сформувані у фахівців середньої медичної ланки і базується на досвіді розвинених країн. Цікавим, ефективним і справедливо визнаним найкращим є досвід підготовки медичних сестер у Швейцарії. Саме з огляду на це дисертаційне дослідження Хміляр Ірени Романівни є актуальним і обґрунтованим, оскільки його результати сприятимуть інтенсифікації процесу створення ефективної сучасної вітчизняної моделі підготовки медичних сестер на основі кращих європейських стандартів.

Тема дисертаційного дослідження Хміляр І. Р. відповідає науковому напрямку кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості». Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (номер державної реєстрації 0121U113179).

Тема дисертаційного дослідження затверджена на засіданні Вченої ради Інституту гуманітарних та соціальних наук (протокол №4 від 30.10.2019 р.). Національного університету «Львівська політехніка».

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Оцінюючи найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження, ми виокремлюємо ті, що мають теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Дисертанткою переконливо проаналізовано і обґрунтовано теоретичні засади професійної освіти фахівців з медсестринської справи у Швейцарії та наведено історіографію проблеми дослідження; здійснено аналіз вимог стейкхолдерів до фахівця у галузі сестринської справи; висвітлено і проаналізовано особливості реформування

професійної освіти фахівців медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття; схарактеризовано систему професійної освіти фахівців з медсестринства, що охоплює всі рівні вищої освіти: перший (бакалаврський), другий (магістерський) та третій (освітньо-науковий); на основі детального прогностичного підходу запропоновано можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах сучасної системи професійної медичної освіти в Україні.

3. Нові факти, одержані здобувачем

В дисертаційному дослідженні Хміляр І. Р. *вперше* виконано комплексний аналіз розвитку професійної освіти медичних сестер у Швейцарії на початку XXI століття; *обґрунтовано* теоретичні засади професійної освіти фахівців з медсестринської справи у Швейцарії (конструктивістська парадигма освіти, теорія когнітивного розвитку, соціальна когнітивна теорія, соціокультурна теорія, теорії експериментального навчання, множинного інтелекту, таксономії Блума; компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний підходи; принципи науковості, системності, систематичності, взаємозв'язку теорії і практики, усвідомленості та активної участі в освітньому процесі, міцності засвоєння знань, індивідуалізації навчання) та *представлено* історіографію проблеми дослідження (звіти, декларації, результати досліджень міжнародних організацій; документи Європейського Союзу у галузі розвитку вищої освіти та політики формування єдиного європейського простору вищої освіти; законодавство Швейцарії; нормативні документи, навчально-методичне забезпечення програм підготовки бакалаврів, магістрів, докторів філософії у галузі медсестринства; наукові праці); *виконано аналіз* вимог стейкхолдерів до компетентності фахівця у галузі сестринської справи відповідно до трьох сфер (професійна, етична, юридична практика; забезпечення професійного догляду та управління; професійний, особистісний та якісний розвиток); *висвітлено* особливості реформування професійної освіти фахівців медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття (прийняття відповідного законодавства; реалізація принципу наскрізності у системі професійної освіти Швейцарії; забезпечення відповідності програм підготовки середнього медичного персоналу потребам ринку праці; запровадження федерального кваліфікаційного іспиту; визнання результатів неформальної освіти і повернення до сестринської справи тих фахівців, що з певних причин покинули професію тощо); *охарактеризовано* систему професійної освіти фахівців з медсестринства, що охоплює перший (бакалаврський) (180 кредитів ЄКТС), другий (магістерський) (90-120

кредитів ЄКТС), третій (освітньо-науковий) (12 кредитів ЄКТС) рівні вищої освіти), та їхнє змістове наповнення; *спрогнозовано* можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах системи професійної медичної освіти України (удосконалення чинного законодавства України в освітній та медичній галузі; організаційно-педагогічний напрям; науково-методичний напрям).

Уточнено зміст понять «фахівець з сестринської справи», «професійна компетентність медичної сестри», «професійна освіта середнього медичного персоналу».

Подальшого розвитку набули положення про розвиток фахової передвищої та вищої освіти середнього медичного персоналу у контексті потреб ринку праці та вимог стейкголдерів.

У науковий обіг введено нові факти, ідеї, джерельна база щодо розвитку професійної освіти фахівців за спеціальністю «Медсестринство» у Швейцарії.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій Хміляр І. Р. дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Проведені дисертанткою ґрунтовний аналіз і вивчення джерельної бази (350 найменувань, з них 213 – іноземними мовами) дали можливість виокремити суперечності: між потребою у висококваліфікованих фахівцях з медсестринства задля забезпечення потреб громадян у сфері охорони здоров'я та необхідністю удосконалення професійної освіти медичних сестер у контексті міжнародних тенденцій розвитку сестринської справи; між потребою у забезпеченні наскрізності та неперервності професійної освіти сестринського персоналу та частковим її забезпеченням у вітчизняній системі професійної освіти; між потребою у подальшому розвитку змістового та операційного компонентів програм професійної освіти фахівців з медсестринства в Україні та можливістю дослідження і переймання конструктивних ідей та практик на основі виконання досліджень досвіду інших країн.

Науковий категорійно-поняттєвий апарат, викладений у вступі, дає можливість цілісно представити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми розвитку професійної освіти медичних сестер у Швейцарії на початку ХХІ століття та окреслені реальні можливості використання прогресивних ідей і досвіду розвитку професійної підготовки середнього медичного персоналу у Швейцарії в умовах системи професійної

медичної освіти України, що зумовило використання теоретичних і практичних методів наукового дослідження.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені комплексним аналізом значної кількості джерел; використанням відповідних методологічних підходів до дослідження та комплексу взаємопов'язаних методів з метою розв'язання визначених завдань та досягнення мети дослідження; ефективним впровадженням матеріалів та результатів дослідження у роботу закладів системи освіти України.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теоретичними підходами трактування проблеми і методами її дослідження. Робота оформлена відповідно до вимог з професійним представленням таблиць, діаграм та додатків. Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації, висвітлює її суттєві аспекти та основні положення.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Результати дослідження впроваджено у роботу Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (довідка № 03/869 від 04.04.2022); Комунального закладу вищої освіти Львівської обласної ради «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського» (довідка № 01-35/165 від 30.03.2022); Комунального закладу вищої освіти «Рівненська медична академія» Рівненської обласної ради (довідка № 177 від 11.04.2022); Буковинського державного медичного університету (акт (без номера) від 18.03.2022); Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 318 від 05.04.2022); Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/54 від 15.04.2022).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Основні ідеї, матеріали, положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх медичних сестер у закладах вищої освіти України; під час вивчення педагогічних дисциплін, зокрема, «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка вищої школи», на кафедрах педагогіки у закладах вищої освіти України та у роботі педагогічних ЗВО України. Виокремлені можливості використання досвіду та продуктивних ідей розвитку професійної освіти медичних сестер можуть бути використані управлінцями

з метою реформування медсестринської освіти в Україні; закладами фахової передвищої та вищої освіти – для удосконалення освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також удосконалення навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін, під час підвищення кваліфікації в структурах післядипломної освіти викладачів закладів фахової перед вищої та вищої освіти, навчально-методичними відділами закладів медичної освіти для формування навчальних планів підготовки медичних сестер, кафедрами закладів фахової медичної освіти для розроблення і реалізації освітньо-професійних програм підготовки середнього медичного персоналу.

Ідеї, положення, обґрунтовані поняття, а також зібрані дані можуть використовуватися науковцями для проведення компаративно-педагогічних досліджень у галузі професійної освіти середнього медичного персоналу та розвитку медсестринської освіти в Україні.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, повною мірою забезпечується логічно обґрунтованою структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту дисертаційної роботи відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також підтверджують 4 таблиці, 7 рисунків та 5 додатків.

У першому розділі «*Професійна освіта медичних сестер як науково-педагогічна проблема*» дисертанткою висвітлено теоретичні засади професійної освіти середнього медичного персоналу та проведено аналіз історіографії проблеми дослідження. Авторкою з'ясовано, що в основу професійної освіти та підготовки медичних сестер покладені теорії, концепції та підходи різних галузей наукового знання, серед яких педагогіка, психологія, філософія, економіка, медицина, антропологія, соціологія тощо. Акцентовано на застосуванні конструктивістської парадигми в системі медсестринської освіти, відповідно до якої освітній процес реалізується за активної участі здобувачів освіти, а його основною метою є активна побудова системи знань майбутнього фахівця, здатного до подальшого особистісного та професійного розвитку. Розглянуто і проаналізовано особливості використання теорії когнітивного розвитку, що передбачає урахування індивідуальних характеристик здобувачів освіти; соціальної когнітивної теорії та соціокультурної теорії, що обґрунтовують соціальний характер освітнього процесу, який реалізується в академічно професійному

контексті; теорію експериментального навчання, відповідно до якої формуються професійні уміння і навички, усвідомлено засвоюються знання для їхнього подальшого використання в практичній діяльності. Представлено результати аналізу теорії множинного інтелекту, яка обґрунтовує можливість удосконалення освітнього процесу на основі інтелектуального профілю здобувачів освіти і домінуючого типу інтелекту. Акцентовано увагу на використанні теорії таксономії Блума як у професійній підготовці майбутніх медичних сестер так і в їхній фаховій діяльності. Розглянуто і детально проаналізовано комплекс методологічних підходів, покладених в основу професійної підготовки фахівців у галузі сестринської справи, серед яких виокремлено компетентнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний. На основі аналізу теорії і практики підготовки середнього медичного персоналу в Швейцарії виокремлено принципи, покладені в її основу: науковості, системності та систематичності, взаємозв'язку теорії і практики, усвідомленості та активної участі в освітньому процесі, міцності засвоєння знань, індивідуалізації навчання. Наведено результати аналізу історіографії проблеми дослідження і з'ясовано, що історіографія проблеми розвитку професійної освіти медсестринського персоналу представлена чисельними інформаційними, науковими, науково-методичними матеріалами, публікаціями, які висвітлюють широкий діапазон питань, дотичних до проблеми дослідження. З метою систематизації джерельної бази дослідження виокремлено види використаних джерел відповідно до їхнього функціонального призначення: звіти, декларації, результати досліджень міжнародних організацій, основні напрями діяльності яких реалізуються в освітній галузі та сфері охорони здоров'я; документи Європейського Союзу в галузі розвитку вищої освіти та політики формування єдиного європейського простору вищої освіти; законодавчі акти Швейцарії в галузі освіти федерального та кантонного рівнів; нормативні документи, навчально-методичне забезпечення освітньо-професійних програм підготовки сестринського персоналу за бакалаврським і магістерським освітніми рівнями та освітньо-наукових програм підготовки сестринського персоналу за третім рівнем у закладах вищої освіти Швейцарії; наукові праці вітчизняних дослідників, присвячені висвітленню різноманітних аспектів підготовки середнього медичного персоналу; напрацювання зарубіжних науковців з проблеми дослідження, зроблено аргументовані висновки.

У другому розділі дисертаційного дослідження *«Розвиток професійної освіти у галузі медсестринської справи у контексті потреб ринку праці Швейцарії»* висвітлено вимоги стейкхолдерів до фахівців в галузі

сестринської справи, а також представлено особливості реформування професійної освіти фахівців медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття. Авторкою з'ясовано, що відповідно до двосторонніх угод Швейцарія тісно співпрацює із країнами Європейського Союзу в економічній, соціальній, культурній, політичній сферах, оскільки існує потреба в медсестринському персоналі на ринку праці країни, а її вирішення реалізується через підготовку медичних сестер у закладах освіти Швейцарії, а також використання механізмів трудової міграції з інших країн. Подано класифікацію персоналу системи охорони здоров'я Швейцарії, до якої належать групи університетських медичних працівників, фахівців у галузі психології, неуніверситетських медичних працівників з вищою освітою (підготовка в системі вищої освіти), неуніверситетських медичних працівників з вищою освітою (підготовка в системі професійної /фахової передвищої освіти). Дисертанткою схарактеризовано умови праці сестринського персоналу, що охоплює інформацію про робочий час, оплачувані відпустки, систему винагород та заохочень. Окреслено основні вимоги до професії медичної сестри, що продиктовані вимогами ринку праці і запитам суспільства, визначають професійний догляд як систему заходів, зорієнтовану на окремих індивідів та групи осіб, а також неперервне виконання завдань задля підтримання здоров'я та його покращення, організації профілактичних заходів, підготовки й допомоги при пологах, під час гострих захворювань, відновлення та реабілітації, тривалого догляду і паліативної допомоги. Представлено переваги та недоліки професії медичної сестри. З метою характеристики вимог до професійної компетентності медичних сестер, що продиктовані ринком праці Швейцарії, виокремлено кілька видів статусу медичної сестри на основі здобутої освіти та реєстрації в єдиному реєстрі медичних працівників країни дослідження: працівник догляду за хворими (помічник медичної сестри, допоміжний персонал, працівник служби підтримки, медичний асистент, працівник системи охорони здоров'я); ліцензована практикуюча медична сестра; зареєстрована медична сестра; досвідчена практикуюча медична сестра. Відповідно до Рамки професійного догляду та компетентностей медичних сестер подано характеристику компетентностей ліцензованої практикуючої медичної сестри та зареєстрованої медичної сестри, що відповідають трьом сферам: професійній, етичній, юридичній практиці; забезпечення професійного догляду та управління; професійний, особистісний та якісний розвиток. Представлено результати аналізу змін, запроваджених в організації професійної освіти середнього медичного персоналу в Швейцарії, зокрема запровадження освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів і

магістрів в університетах прикладних наук та запровадження федерального кваліфікаційного іспиту тощо. З'ясовано, що в країні дослідження реалізується принцип наскрізності, покладений в основу функціонування фахової передвищої та вищої освіти, що забезпечує можливість переходу між двома секторами та подано коротку характеристику цих можливостей. Розглянуто особливості реформування професійної підготовки фахівців з медсестринської справи в Швейцарії в контексті Болонського процесу та виокремлено основні його характеристики. Представлено результати аналізу стратегічних документів, прийнятих урядом Швейцарії щодо розвитку професійної освіти середнього медичного персоналу та наукових досліджень у галузі, подано узагальнений перелік змін, запроваджених під час реформування професійної підготовки фахівців з медсестринської справи у Швейцарії на початку XXI століття, зроблено аргументовані висновки до розділу.

У третьому розділі «*Реалізація медсестринської освіти у Швейцарії на початку XXI століття*» дисертанткою подано аналітичну характеристику системи забезпечення якості професійної медсестринської освіти у сучасній Швейцарії; проаналізовано змістовий та організаційний компоненти підготовки медичних сестер у системі вищої освіти Швейцарії за першим освітнім (бакалаврським), другим освітнім (магістерським) та третім (освітньо-науковим) рівнями. Представлено можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах системи професійної медичної освіти України. Авторка переконливо стверджує, що Швейцарія демонструє успішний досвід забезпечення якості фахової передвищої освіти, вимоги до якої закладені в стандартах освіти, а їхнє дотримання оцінюється під час проходження процедури федерального визнання, що передбачає надання права закладам освіти присвоювати кваліфікації, які визнаються на рівні федерації. Виокремлено особливості функціонування системи фахової передвищої освіти Швейцарії: спрямованість на потреби працедавців та ринку праці; злагоджена співпраця між конфедерацією, урядами кантонів та професійними організаціями; глибока інтеграція шкільного навчання та навчання на виробництві; ресурсне забезпечення та постійне оновлення інфраструктури й обладнання; освітньо-професійні програми підготовки кваліфікованого персоналу в галузі дуальної освіти є самоокупними, а працедавці розглядають їх як один із видів інвестування в розвиток компанії; диверсифікація освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; гнучкість та доступність різноманітних освітніх пропозицій; забезпечення якості освітньо-професійних програм та процедур їхнього національного

оцінювання; наявність систематичного та професійного консультування щодо розвитку кар'єри. Подано характеристику системи вищої освіти Швейцарії та окреслено основні інструменти оцінювання забезпечення якості вищої освіти, серед яких акредитація освітньо-професійних програм підготовки фахівців та акредитація закладів вищої освіти. З'ясовано, що ці інструменти реалізуються на трьох етапах: самооцінювання університетів відповідно до визначених критеріїв; оцінювання освітньо-професійних програм незалежною групою експертів; прийняття кінцевого рішення (акредитувати, не акредитувати, акредитувати умовно) про акредитацію програм Конференцією швейцарських університетів на основі рекомендацій Національного органу з акредитації та забезпечення якості. Авторкою представлено характеристику освітньо-професійних програм підготовки медичних сестер у системі вищої освіти Швейцарії за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти на основі аналізу досвіду провідних закладів вищої освіти, що займають провідні позиції в міжнародних рейтингах: Бернський університет прикладних наук, Цюрихський університет прикладних наук, Університет прикладних наук та мистецтв Західної Швейцарії, Університет прикладних та гуманітарних наук Східної Швейцарії. Виконано аналіз змістового наповнення освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів із медсестринської справи, що охоплюють 180 кредитів ЄКТС та передбачають освоєння курсів професійного і міжпрофесійного спрямування. Акцентовано, що поєднання принципу централізації (професійні та освітні стандарти) з принципами децентралізації та автономності закладів вищої освіти в Швейцарії надає можливість університетам забезпечувати унікальність структур власних освітньо-професійних програм, а практична спрямованість освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальністю «Сестринська справа» реалізуються через оволодіння практичної складової програми у медичних закладах системи охорони здоров'я. Під час дослідження виконано аналіз змісту та організації підготовки медичних сестер у системі вищої освіти Швейцарії за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. З'ясовано, що необхідною умовою для вступу на магістерську програму є наявність дворічного досвіду роботи за спеціальністю. Поширеною практикою в Швейцарії є реалізація спільних магістерських освітньо-професійних та освітньо-наукових програм кількома університетами, що налічують 90-120 кредитів ЄКТС, організовані відповідно до модульного принципу та передбачають обов'язкове стажування в професійному середовищі. Визначено, що особливе місце в магістерських програмах відведено науково-дослідній складовій, що реалізується у контексті виконання магістерських

кваліфікаційних робіт, тематика яких відповідає науковим проектам закладів вищої освіти. Визначено особливості підготовки медичних сестер за третім (освітньо-науковим) рівнем доктора філософії в Швейцарії, зокрема трирічна тривалість програми (12 кредитів ЄКТС); наявність освітньої та наукової складових; сфокусованість на дослідженнях та освіті в галузі клінічної допомоги та догляду за пацієнтами. Визначено, що відповідно до розробленої в Швейцарії стратегії виконання наукових досліджень дисертаційні дослідження виконуються за такими напрямками: нові моделі догляду; медсестринські втручання; професійне середовище та середовище догляду за пацієнтами; якість догляду та безпека пацієнтів; теорія і методологія дослідження. Авторкою підкреслено важливість налагодження співпраці між закладами вищої освіти та науковими установами, яка дозволяє залучати до консультування аспірантів та розширює можливості наукової комунікації. Подано можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку професійної освіти з медсестринства у Швейцарії в умовах системи професійної медичної освіти України за кількома напрямками: удосконалення чинного законодавства України в освітній та медичній галузі; організаційно-педагогічний напрям; науково-методичний напрям.

У мовно-стилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. Доцільним, на нашу думку, було б узагальнити висвітлену наукову інформацію першого розділу дисертації у структурно-логічну модель «Теоретичні засади професійної освіти середнього медичного персоналу»

2. Зазначаючи у Розділі I інформацію про виокремлену науковицею Маховською І.Р. професіограму медичної сестри доцільно дати її коротку характеристику.

3. У розділі II (стор 103) подана дещо застаріла, на нашу думку, інформація станом на 2014 рік.

4. У Розділі III п.3.2 (стор 132) авторка вживає термін «навчальний напрямок», як компонент освітньо-професійної програми підготовки медичних сестер в Університеті прикладних та гуманітарних наук Східної Швейцарії. Варто було навести змістовий відповідний термін української освітньо-професійної програми або детально пояснити цей термін.

5. У тексті дисертаційної роботи зустрічаються технічні помилки (стор. 43, 48, 60, 100, 106, 111)

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Наукові результати та основні положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено у 17-ти працях (з них – 8 одноосібні): 4 статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття – у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Web of Science Core Collection (видання водночас належить до переліку наукових фахових видань України); 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Scopus; 9 тез доповідей – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференцій; 2 праці, що додатково відображають матеріали дисертації.

10. Висновок

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження Хміляр І. Р. на тему: «Розвиток медсестринської освіти у Швейцарії (початок ХХІ століття)» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Хміляр Ірена Романівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та
інноваційної освіти
Національного університету
«Львівська політехніка»

Любов ДОЛЬНІКОВА

Людмила Дольникова І.В. засвідчую.

Враховано секретар НУ "Львівська політехніка"

Р.В. Фурманська